

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ**

ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВ

ЕКОНОМІКА І ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ СТУДЕНТАМ
ДЕННОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 6.030601 «МЕНЕДЖЕНТ»**

КИЇВ-2015

Методичні вказівки до вивчення дисципліни “Економіка і фінанси підприємства” і завдання для контрольних робіт студентам денної та заочної форм навчання спеціальності 6.030601 «Менеджмент»

Розглянуто методичною радою фінансового факультету НАСОНА, протокол № __ від “__” _____ 201__ р.

Укладачі: кандидат економічних наук, доц. Коваль О.Т.
асистент Коваленко М.А.

Рецензенти: доктор економічних наук, проф. Попова В.В.
доктор економічних наук, проф... Бондарук Т.Г.

Економіка і фінанси підприємства
Методичні вказівки до вивчення дисципліни і завдання для контрольних робіт студентам денної та заочної форм навчання спеціальності 6.030601 «Менеджмент»

Редактор Варавкіна З.Д.
Підписано до друку «10» січня 2015 р. Формат 60×84 1/16. Друк офс.
Ум.друк.арк. 2. Тираж 200 прим.

1. Загальні положення

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів сучасного економічного мислення і системи спеціальних знань про базові поняття щодо господарсько-фінансової діяльності підприємства, змісту її окремих напрямів та їх взаємозв'язку, системи показників, що її характеризують.

Завданнями дисципліни є теоретична та практична підготовка студентів з таких питань:

- підприємство як суб'єкт господарювання та основні напрями його господарсько-фінансової діяльності (операційна, інвестиційна, інноваційна, фінансова);
- методологічні та методичні засади планування діяльності підприємства;
- формування програми виробництва продукції та її реалізації, визначення виробничої потужності підприємства;
- визначення складових ресурсного потенціалу підприємства та шляхи його ефективного використання;
- теоретичні засади формування й використання трудових ресурсів підприємства та системи їх матеріального стимулювання; методичні підходи до їх аналізу та планування;
- теоретичні засади формування та використання майнових ресурсів (активів) підприємства, методичні підходи до їх аналізу та планування;
- теоретичні засади формування фінансових ресурсів (капіталу) підприємства, методичні підходи до їх аналізу та планування;
- механізм формування економічних результатів господарсько-фінансової діяльності підприємства;
- оцінка ефективності господарської діяльності та пошук шляхів її підвищення;
- сутність фінансового стану підприємства, його складові та методи оцінки;
- конкурентоспроможності підприємства та методи її оцінки;
- механізм розвитку підприємства, запобігання кризових явищ та банкрутства; забезпечення економічної безпеки підприємства.

У **результаті** опанування дисципліни студент повинен мати цілісне уявлення про:

- економічні основи функціонування підприємства у системі ринкових відносин, основні напрями та види його діяльності, види підприємств, що функціонують в Україні;
- систему аналізу та планування обсягів, результатів діяльності та ресурсів підприємства;
- зовнішнє середовища та його вплив на діяльність підприємства;
- ресурсний потенціал підприємства та його складові елементи;
- основні результативні показники діяльності підприємства, порядок їх формування та використання;
- капітал підприємства, його структуру, взаємозв'язок з іншими;
- ефективність, конкурентоспроможність підприємства та його

продукції, володіти практичними навичками оцінки цих параметрів;

- про сучасні теорії та моделі розвитку підприємства, механізм трансформації (реструктуризації) підприємств у процесі розвитку;
- економічну безпеку підприємства та його антикризову діяльність.

Студент має також володіти методами та інструментарієм:

• стратегічного, тактичного та оперативного планування; планування обсягів діяльності, необхідних ресурсів, зовнішніх і внутрішніх обмежень та ризиків, напрямів розвитку та реструктуризації;

• обґрунтування обсягів виробництва та реалізації продукції, його виробничої потужності, потреби підприємства у матеріальних ресурсах, мати уявлення про критерії оптимізації обсягів матеріально-сировинних ресурсів, що необхідні підприємству; товарну та цінову політику підприємства;

• аналізу та планування ресурсів, які необхідні підприємству, розробки політики формування та використання трудових, майнових та фінансових ресурсів;

• аналізу та планування доходів, поточних витрат і фінансових результатів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства;

• обґрунтування ефективності інвестиційних та інноваційних проектів;

• оцінки фінансово-майнового стану підприємства, його конкурентоспроможності, загрози банкрутства.

2. Навчально – тематичний план

вивчення дисципліни «Економіка і фінанси підприємства»

I. Вступ. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

II Зміст дисципліни

1. Підприємство в соціально орієнтованій ринковій економіці
2. Планування діяльності підприємства
3. Економічні характеристики продукції підприємства
4. Виробнича програма підприємства
5. Виробнича потужність підприємства
6. Ресурсний потенціал підприємства
7. Трудові ресурси підприємства
8. Майнові ресурси (активи) підприємства
9. Фінансові ресурси (капітал) підприємства
10. Поточні витрати підприємства та собівартість продукції
11. Доходи та цінова політика підприємства
12. Фінансові результати діяльності підприємства
13. Ефективність діяльності та методичні засади її оцінки
14. Фінансово-майновий стан підприємства та методи його оцінки
15. Трансформація (реструктуризація, санація) підприємств
16. Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства

3. Робоча програма дисципліни “Економіка і фінанси підприємства”

Розділ 1. Економічні засади функціонування підприємства в системі ринкових відносин

Тема 1. Підприємство в соціально орієнтованій ринковій економіці

Підприємство як суб'єкт господарювання, його місце в системі ринкових відносин. Підприємство як суб'єкт та об'єкт ринкових відносин. Організаційно-економічні умови функціонування підприємств. Поняття економічного суверенітету, самоокупності та самофінансування.

Зовнішнє середовище функціонування підприємства, його характеристика. Ринок та його інфраструктура; торговельно-посередницька, виробнича, фінансово-кредитна, інформаційно-інноваційна, соціальна та інші. Державний регуляторний механізм діяльності підприємства. Пряме державне регулювання діяльності підприємства, економічні важелі регулювання.

Види підприємства та їх класифікація. Економічні особливості різних видів підприємств. Об'єднання підприємств.

Напрями та види діяльності підприємства, права в питаннях планування та розвитку, залучення та використання ресурсів, розпорядження прибутком.

Тема 2. Планування діяльності підприємства

Зміст та основні принципи планування діяльності підприємства. Поняття та види планів, систематизація планів підприємства.

Технологія планування діяльності підприємства. Цільові характеристики діяльності підприємства, їх класифікація, вимоги до формування. Залежність цілей господарювання від стадій життєвого циклу підприємства.

Стратегічне планування діяльності підприємства. Види стратегій діяльності. Вибір та розробка стратегії. Діагностика реалізації обраної стратегії.

Тактичне та оперативне планування. Система планів економічного та соціального розвитку підприємства.

Методи планування окремих показників господарсько-фінансової діяльності. Оцінка якості планів підприємства.

Розділ 2. Економічні основи виробничої діяльності підприємства

Тема 3. Економічні характеристики продукції підприємства

Загальна характеристика, систематизація та методи вимірювання продукції, що виробляє та реалізує підприємство. Поняття «номенклатура» та «асортимент» продукції, що виробляється, «товарна», «валова», «чиста», «реалізована продукція», «валовий оборот підприємства».

*

Товарна політика підприємства і механізм її здійснення. Життєвий цикл товару та його значення для розробки товарної політики підприємства. Формування асортименту товарів та управління ним. Розробка товарної марки та здійснення її правової охорони.

Тема 4. Виробнича програма підприємства

Зміст, завдання та місце виробничої програми в системі господарських планів підприємства.

Інформаційне забезпечення обґрунтування виробничої програми підприємства. Методичні інструменти аналізу виконання виробничої програми. Маркетинговий аналіз як передумова формування програми випуску продукції.

Фактори, що визначають обсяги виробництва та реалізації продукції. Планування параметрів виробничої програми: послідовність, методи. Визначення необхідного та можливого обсягів виробництва та реалізації продукції. Умови та критерії оптимізації обсягів випуску продукції у конкурентному середовищі.

Ресурсне забезпечення виробничої програми підприємства. Визначення потреби підприємства у матеріальних ресурсах. Обґрунтування оптимальної партії постачання матеріальних ресурсів.

Аналіз та планування обсягів реалізації продукції підприємства.

Оперативне виробниче планування обсягів, ритмічності виробництва та сезонності реалізації продукції.

Резерви зростання обсягів виробництва та реалізації продукції.

Тема 5. Виробнича потужність підприємства

Поняття виробнича потужність підприємства та його структурних підрозділів, окремих ланок, основного виду обладнання. Інформаційна база та послідовність розрахунку виробничої потужності підприємства.

Фонд часу роботи обладнання та методика його визначення.

Системи і методи визначення потужності підприємства. Специфіка розрахунку виробничої потужності у різних галузях економіки.

Динамічні показники виробничої потужності. Баланс виробничої потужності підприємства. Взаємозв'язок виробничої потужності та пропускної спроможності підприємства.

Фактори, що впливають на ефективність використання виробничої потужності. їх класифікація і характеристика. Резерви зростання виробничої потужності підприємства.

Розділ 3. Ресурсне забезпечення діяльності підприємства

Тема 6. Ресурсний потенціал підприємства

Поняття та види економічних ресурсів.

Поняття потенціалу і ресурсного потенціалу підприємства. Складові ресурсного потенціалу та їх взаємозв'язок.

Взаємозв'язок окремих елементів ресурсного потенціалу підприємства. Критерії оптимізації структури ресурсного потенціалу.

Чинники, що обумовлюють рівень використання ресурсного потенціалу. Основні напрями підвищення ефективності ресурсного потенціалу підприємства.

Тема 7. Трудові ресурси підприємства

Трудові ресурси підприємства та характеристика їх видів. Принципи і завдання формування трудових ресурсів в умовах ринкової економіки. Фактори, що впливають на формування трудових ресурсів.

Поняття: персонал, трудові ресурси, кадри, трудовий потенціал. Категорії персоналу підприємств (керівники, спеціалісти, службовці, робітники). Поділ персоналу за професіями, спеціальностями і кваліфікацією. Виокремлення і характеристика робітників за рівнем кваліфікації. Особливості структури персоналу підприємств та організацій різних типів, розмірів і форм власності. Тенденції динаміки структури персоналу в окремих галузях та сферах діяльності.

Чинники, що враховуються у процесі розрахунків необхідної чисельності персоналу фірми. Визначення чисельності працівників управління, спеціалістів і службовців для підприємств різних розмірів, форм власності та сфер діяльності. Розрахунки чисельності окремих категорій працівників виробничих підприємств. Обґрунтування раціональної структури персоналу підприємств різних типів та інфраструктурних організацій.

Поняття і основні елементи системи управління персоналом підприємств (організацій) та інших суб'єктів господарювання. Сучасні вимоги до ділових якостей різних категорій персоналу.

Продуктивність праці робітників: поняття та методи оцінки. Фактори, що впливають на продуктивність праці та їх класифікація. Основні напрями підвищення продуктивності праці та ефективності трудових ресурсів підприємства. Методи нормування витрат праці на підприємстві.

Форми мотивації праці робітників. Системи оплати праці та їх характеристика.

Тарифна система, її зміст, призначення та використання на підприємстві. Мінімальна заробітна плата і фактори, що її визначають. Державне регулювання мінімальної заробітної плати та її вплив на рівень ставок та окладів окремих робітників. Безтарифна система, її зміст та умови використання. Сутність контрактної форми оплати праці.

Форми додаткової заробітної плати, особливості їх застосування на підприємствах з різними формами власності. Форми та системи преміювання на підприємстві. Соціальні виплати та пільги як стимулюючий фактор продуктивності.

Методичні інструменти аналізу чисельності та фонду оплати праці підприємства.

Зміст плану з праці та порядок його розробки. Обґрунтування потреби підприємства у трудових ресурсах. Штатний розклад, його призначення та порядок складання. Методи планування фонду оплати праці.

Шляхи раціоналізації витрат у складі фонду оплати праці підприємства.

Тема 8. Майнові ресурси (активи) підприємства

Сутність активів підприємства та їх місце в системі ресурсного забезпечення діяльності. Класифікація активів підприємства. Характеристики підприємства, що визначають особливості формування його активів.

Поняття, склад та класифікація необоротних активів підприємства. Особливості необоротних активів підприємства як складової його ресурсів.

Сутність, класифікація та особливості кругообороту основних засобів підприємства. Амортизація як інструмент відтворення основних засобів та джерело формування фінансових ресурсів: поняття, методи нарахування. Методичні інструменти оцінки стану, руху та ефективності використання основних засобів підприємства.

Поняття і види нематеріальних ресурсів підприємства, їх вплив на конкурентоспроможність його продукції на ринку. Характеристика об'єктів промислової власності (винаходів, промислових зразків, корисних моделей, товарних знаків, знаків обслуговування). Інформаційні технології та програмні продукти. Інші нематеріальні ресурси (ноу-хау, раціоналізаторські пропозиції, найменування місця походження товару, гудвіл фірми).

Нематеріальні активи як юридично оформлені права виключного користування об'єктами промислової та інтелектуальної власності. Оцінка та строки зношування нематеріальних активів.

Оборотні активи підприємства: економічна сутність та класифікація. Відмітні характеристики оборотних активів як складової ресурсів підприємства. Поняття та особливості кругообороту оборотних активів підприємства. Сутність та методика оцінки виробничого, операційного та фінансового циклів підприємства.

Запаси як складова ресурсного забезпечення підприємства: сутність, класифікація, види вартості та методи оцінювання вибуття.

Дебіторська заборгованість підприємства як складова економічних ресурсів підприємства: сутність, склад, види вартості, призначення та класифікація.

Сутність і класифікація грошових активів підприємства та їх еквівалентів. Відмітні особливості грошових активів як складової майнових ресурсів підприємства. Особливості кругообороту грошових активів підприємства та інструменти його забезпечення.

Методичні інструменти аналізу активів підприємства.

Обґрунтування планового обсягу активів підприємства: завдання, етапи та методи.

Резерви прискорення оборотності активів підприємства.

Інвестиції як найважливіший фінансовий інструмент для створення, функціонування та розвитку суб'єктів господарювання. Функціонально-

елементний склад інвестицій підприємства. Джерела фінансування інвестицій. Прямі та портфельні іноземні інвестиції. Різновиди та структура реальних (виробничих) інвестицій. Технологічна та відтворювальна структура капітальних вкладень, тенденції її зміни у часі.

Роль фінансових інвестицій у становленні та розвитку ринкових відносин, умови їх залучення і використання. Види цінних паперів, порядок їх випуску та обігу. Дивідендна політика емітентів. Державне регулювання й масштаби обігу цінних паперів в Україні.

Об'єктивна необхідність залучення іноземних інвестицій. Види і форми іноземних інвестицій. Державне регулювання іноземних інвестицій в економіку України.

Тема 9. Фінансові ресурси (капітал) підприємства

Фінансові ресурси підприємства: сутність, склад, класифікація та джерела формування. Місце фінансових ресурсів у складі ресурсів підприємства. Відмітні характеристики підприємства, що визначають особливості формування його фінансових ресурсів. Кругообіг фінансових ресурсів підприємства в перебігу формування його капіталу.

Капітал як складова ресурсів підприємства: характеристика сутності з позицій різних підходів та принципи його формування. Класифікація капіталу підприємства.

Власний капітал підприємства: сутність, склад, класифікація, функції, відмітні особливості. Особливості формування в залежності від основних характеристик підприємства.

Позиковий капітал підприємства: сутність, склад, класифікація, функції, відмітні особливості. Особливості формування в залежності від основних характеристик підприємства.

Кредитування як механізм формування позикового капіталу підприємства: поняття, принципи, завдання. Особливості, форми та інструменти банківського та небанківського кредитування підприємства.

Поняття структури та вартості капіталу підприємства. Методичні підходи до оцінки ефекту фінансового важеля та середньозваженої вартості капіталу підприємства.

Аналіз капіталу підприємства: поняття, завдання, етапи та основні методи.

Планування обсягу та структури капіталу підприємства: сутність, етапи та методи.

Резерви зростання капіталу підприємства.

Розділ 4. Економічні результати господарсько-фінансової діяльності підприємства

Тема 10. Поточні витрати підприємства та собівартість продукції

Сутність понять витрати, поточні та капітальні витрати підприємства, виробнича собівартість продукції, послуг та робіт. Взаємозв'язок та

взаємообумовленість ресурсів і поточних витрат підприємства Класифікація поточних витрат. Особливості складу поточних витрат в окремих галузях економіки.

Показники собівартості продукції та порядок їх обчислення. Собівартість окремих видів продукції. Вибір калькуляційних одиниць. Калькулювання повних витрат на виробництво продукції та послуг. Методи калькулювання собівартості. Управління поточними витратами за системою «директ-кастинг», сфера застосування, можливості використання, порядок обчислення витрат при одно- та багатоступеневому розподілі маржинального (граничного) доходу. Особливості калькулювання продукції на підприємствах окремих галузей.

Методичні інструменти аналізу поточних витрат підприємства. Зміст і механізм дії виробничого левериджу. Фактори, що впливають на формування поточних витрат підприємства. Шляхи раціоналізації складу витрат підприємства.

Методи планування поточних витрат підприємства. Кошторис витрат виробництва: поняття, склад та методика складання.

Резерви раціоналізації поточних витрат підприємства.

Тема 11. Доходи та цінова політика підприємства

Доходи підприємства в системі економічних показників його діяльності. Класифікація доходів підприємства.

Сутність, механізм формування доходів від операційної діяльності підприємства. Особливості формування доходів від операційної діяльності в окремих галузях господарювання. Фактори, що впливають на доходи від операційної діяльності.

Цінова політика підприємства як фактор формування його доходів від реалізації продукції: сутність та етапи розроблення. Характеристика ціноутворюючих факторів. Методи ціноутворення. Напрями забезпечення ефективності цінової політики.

Методичні інструменти та послідовність аналізу доходів підприємства.

Планування доходів підприємства: поняття, завдання та послідовність. Етапи планування доходів підприємства. Методи планування доходів підприємства: особливості і умови їх застосування.

Поняття та класифікація резервів зростання доходів підприємства.

Тема 12. Фінансові результати діяльності підприємства

Поняття, види та класифікація фінансових результатів діяльності підприємства. Місце прибутку в системі економічних показників діяльності підприємства. Сутність, функції та значення прибутку, джерела його утворення. Механізм формування чистого прибутку підприємства у взаємозв'язку з основними видами його діяльності.

Показники рентабельності підприємства та фактори, що їх визначають. Методичні інструменти та послідовність аналізу прибутку підприємства. Обґрунтування прибутку на плановий період: завдання та

методичний інструментарій. Резерви зростання прибутку підприємства: поняття, класифікація, методика оцінки. Використання чистого прибутку підприємства.

Розділ 5. Інтегральна оцінка стану підприємства

Тема 13. Ефективність діяльності та методичні засади її оцінки

Поняття ефекту як результату діяльності підприємства, аналітичного показника і критерію оцінки діяльності підприємства. Види ефекту. Ефективність діяльності підприємства: сутність та основні характеристики. Методичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства. Поняття та систематизація показників ефективності діяльності підприємства.

Особливості оцінки ефективності основних видів діяльності підприємства: операційної, інвестиційної та фінансової. Оцінка ефективності інвестиційних та інноваційних проектів підприємства.

Методи інтегральної оцінки ефективності діяльності підприємства.

Напрями підвищення ефективності діяльності підприємства.

Тема 14. Фінансово-майновий стан підприємства та методи його оцінки

Поняття фінансово-майнового стану підприємства, мета і завдання його оцінки. Основні елементи, що визначають фінансово-майновий стан підприємства.

Поняття та методи оцінки фінансово-майнового стану підприємства. Горизонтальний (трендовий) аналіз. Вертикальний (структурний) аналіз. Порівняльний (просторовий) аналіз. Аналіз фінансових коефіцієнтів (II-аналіз). Факторний аналіз. Експрес-метод діагностики фінансово-майнового стану підприємства.

Сутність понять ліквідності та платоспроможності підприємства. Показники оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства. Сутність поняття фінансової стійкості підприємства. Класифікація фінансової стійкості підприємства. Показники оцінки рентабельності підприємства. Показники оцінки фінансової стійкості підприємства. Показники оцінки ділової активності підприємства. Комплексне оцінювання фінансово-майнового стану підприємства.

Інтегральна оцінка фінансово-майнового стану підприємства. Вимоги до інтегральної оцінки фінансово-майнового стану підприємства. Послідовність етапів її здійснення.

Розділ 6. Розвиток підприємства та забезпечення його економічної безпеки

Тема 15. Трансформація (реструктуризація, санація) підприємств

Поняття «розвиток»; його роль, місце і значення в господарській діяльності. Видова класифікація процесів розвитку. Еволюційна та революційна концепції розвитку підприємств. Основні форми розвитку підприємства.

Концепції розвитку підприємств. Сучасні моделі розвитку підприємств. Методичний інструментарій аналізу процесів розвитку на підприємстві. Особливості управління підприємством за кожною моделлю розвитку.

Сутнісна характеристика та організаційні форми трансформації підприємств (організацій) та об'єднань.

Розробка і реалізація програми (бізнес-проекту) трансформації підприємства. Методичні підходи до визначення ефективності трансформації господарюючих суб'єктів. Вітчизняний і зарубіжний досвід трансформації та реструктуризації підприємств.

Тема 16. Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства

Суть і функціональні цілі економічної безпеки. Функціональні складові економічної безпеки. Поняття і фази розгортання економічної кризи на підприємстві. Фази розвитку підприємства. Зовнішні та внутрішні фактори кризового стану підприємства. Види криз. Стратегія формування високого рівня економічної безпеки підприємства.

Банкрутство підприємства як результат розвитку кризових явищ в його діяльності. Фінансово-економічні передумови та наслідки виникнення ситуації банкрутства. Види банкрутства підприємства. Інститут банкрутства: сутність, цілі та завдання. Процедура розгляду та прийняття рішення у справі про банкрутство підприємства.

4. Самостійна робота студентів.

Самостійна робота студентів при вивченні дисципліни проводиться за такими формами.

1. Опрацювання лекційного матеріалу, що забезпечує в основному лише передачу знань з дисципліни. Програмою передбачається раціональне їх поєднання із різними видами практичних занять, які доповнюються і поглиблюють отримані на лекціях знання та виробляється вміння і прийоми аналізу ефективності роботи підприємства; проводити оцінку впливу чинників зовнішнього середовища на діяльність підприємства; вибирати найбільш перспективні шляхи розвитку виробництва; обирати метод ціноутворення та визначати ціну на продукцію; показники ефективності діяльності підприємства; складати кошторис витрат на виробництво продукції; оцінювати фінансовий стан підприємства; визначати економічну доцільність інвестицій; складати довгострокові та короткострокові плани діяльності підприємства, застосовувати на практиці оперативне планування.

Особливу увагу слід приділити вивченню зовнішнього середовища господарювання, сучасної кадрової політики, формуванню високоефективних фінансових та виробничих інвестицій, розвитку підприємства на базі науково-технічного і організаційного прогресу, мотивації праці, якості та конкурентоспроможності продукції, ефективності діяльності в умовах ринкової економіки.

2. Вивчення окремих питань по кожній темі дисципліни згідно навчально-тематичного плану передбачено при самостійній роботі студентів з рекомендованими навчальними посібниками.

3. Підготовка до практичних аудиторних занять передбачається на базі самостійного вивчення окремих питань і тем за списком рекомендованої літератури.

4. Підготовка та виконання контрольних робіт за основними розділами курсу і вказаних у планах практичних занять.

5. Підготовка до іспиту, передбачає методи контролю поточних знань студентів шляхом опитування та розв'язування задач на практичних заняттях. Крім того, передбачається підсумковий контроль, який здійснюється у формі заліку. Залік проводиться за результатами поточного контролю або у формі співбесіди. Методи контролю знань можливі як у письмовій, так і в усній формі. Невід'ємною частиною підготовки студентів до поточного і підсумкового контролю є наявність конспекту лекцій та практичних занять.

5. Методичні вказівки до виконання контрольної роботи

Написання контрольної роботи – одна з основних форм засвоєння та закріплення знань для студентів заочної форми навчання. Контрольна робота допомагає студентам більш глибоко вивчити одну з проблем курсу, опрацювати наукову та методичну літературу з обраної теми, виробляти навички самостійного аналізу соціально-економічних та інших проблем, а також навички систематизації опрацьованого матеріалу та вільного його викладання.

В процесі вивчення дисципліни “Економіка і фінанси підприємства” передбачено виконання контрольної роботи.

Контрольна робота

Контрольна робота складається з двох завдань – теоретичного питання та задачі. Теоретичне питання обирається згідно двох останніх цифр залікової книжки. Якщо число, утворене останніми цифрами залікової книжки більше кількості питань, то від нього треба відняти кількість питань стільки разів, поки не отримаємо числа менше кількості питань. Наприклад, якщо останні дві цифри залікової книжки – 96, то номер питання буде 10 ($96 - 43 = 53 > 43$, $53 - 43 = 10$).

Задача обирається по таблиці.

Перша літера прізвища	Номер задачі
А, Б	1, 14
В, Г	2, 15
Д, Е, Є	3
Ж, З	4
І, К	5
Л, М	6, 17
Н, О	7, 16
П, Р	8, 18
С, Т	9, 19
У, Ф	10
Х, Ц	11
Ч, Ш	12
Щ, Ю, Я	13, 20

Задачі, запропоновані в контрольних роботах, є типовими і їх розв’язання не повинно викликати труднощів у студентів, які оволоділи теоретичним матеріалом, що викладений у рекомендованих для вивчення даної дисципліни посібниках та підручниках.

Обсяг контрольної роботи повинен складати 10 - 12 сторінок. Робота може бути написана від руки розбірливим почерком або виконана на комп’ютері (14 шрифт, інтервал 1,5). Контрольна робота оформлюється на листах формату А- 4. Приклад оформлення титульної сторінки наведений на зразку.

Питання контрольної роботи вважається розкритим, якщо студент не тільки охарактеризував основні проблеми, а проаналізував їх, зробив **висновки** та навів рекомендації, щодо їх вирішення.

Літературу для виконання контрольної роботи студент добирає згідно зі списком рекомендованої літератури і самостійно. Слід користуватися не тільки спеціальною науково-теоретичною літературою, а й звертатися до періодичних видань.

Велику інформаційну цінність мають також статистичні матеріали та результати наукових досліджень з тем, що вивчаються.

Список використаних літературних джерел та інших матеріалів необхідно систематизувати і подати після тексту контрольної роботи.

Контрольна робота здається на кафедру не пізніше, як за тиждень до початку сесії.

Студент не допускається до іспиту, якщо його контрольна робота не зарахована.

ПИТАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ (ТЕМИ РЕФЕРАТІВ)

1. Види підприємств в Україні (за класифікаційними ознаками).
2. Виробнича і загальна структура підприємства.
3. Об'єднання підприємств.
4. Поняття та види економічних ресурсів.
5. Основні типи організаційних структур управління підприємством
6. Поняття та основні елементи системи управління персоналом підприємств
7. Вартісна оцінка майнового комплексу підприємства.
8. Основні засоби виробництва підприємств.
9. Амортизація основних фондів.
10. Оборотні засоби підприємств, їх елементний склад.
11. Спрацювання основних фондів та форми їх усунення
12. Основні показники рівня ефективності використання основних фондів
13. Нематеріальні ресурси та активи підприємств, їх вплив на конкурентоспроможність товарів на ринку
14. Поняття, склад і структура інвестицій
15. Об'єктивна необхідність залучення іноземних інвестицій
16. Оцінка ефективності виробничих та фінансових інвестицій
17. Інвестиційні процеси та їх вплив на виробництво
18. Резерви підвищення рівня продуктивності праці на підприємстві.
19. Науково-технічний прогрес і напрямки його розвитку
20. Види лізингу і їх характеристика
21. Виробнича інфраструктура підприємства
22. Виробнича програма підприємства, її формування
23. Матеріально-технічне забезпечення виробництва
24. Стандартизація і сертифікація продукції
25. Продуктивність праці і шляхи її підвищення
26. Основні види, форми і системи оплати праці
27. Операційні витрати на підприємствах та управління ними
28. Шляхи зниження собівартості продукції на підприємствах
29. Джерела формування прибутку і доходу на підприємствах
30. Характеристика основних показників фінансово-економічного стану підприємства
31. Організаційні форми реструктуризації підприємства
32. Причини і наслідки банкрутства підприємств
33. Види інвестицій та напрямки їх використання
34. Прибуток і рентабельність на підприємствах
35. Витрати підприємства та собівартості продукції
36. Виробнича потужність підприємств
37. Ресурсне забезпечення діяльності підприємства
38. Трудові ресурси підприємства, їх характеристика
39. Фінансові ресурси підприємств
40. Доходи та цінова політика підприємства

ЗАДАЧІ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ.

Задача № 1.

Визначити показники використання основних фондів (фондовіддачу, фондомісткість, фондоозброєність), якщо відомо, що вартість основних фондів на початок року становить 850 тис. грн. У березні буде введено основних фондів на 75 тис. грн., в липні – на 50 тис. грн., а в вересні будуть виведені з експлуатації основні фонди на суму 25,4 тис. грн. Обсяг випуску продукції становить 10800 тис. грн. Чисельність промислово-виробничого персоналу – 835 чол.

Задача № 2.

Підприємство здійснює прискорену амортизацію активної частини основних фондів, зокрема нових фрезерних верстатів з ЧПУ. Визначте, яким методом краще нараховувати цю амортизацію (методом зменшеного залишку або кумулятивним методом), якщо початкова вартість верстата 38 тис. грн., а нормативний строк його служби – 5 років.

Задача № 3.

За звітними даними собівартість товарної продукції становила 65000 грн., питома вага основної заробітної плати виробничих робітників у ній – 26%, матеріальних витрат – 46%. На плановий період передбачено досягти росту продуктивності праці одного працюючого на 2%, середньої заробітної плати – на 1 %, а зниження матеріальних витрат – на 4%. Вияснити, як зміниться собівартість товарної продукції у плановому році у відсотковому та грошовому вимірах?

Задача № 4.

Визначити норматив оборотних засобів у незавершеному виробництві, якщо протягом року буде виготовлено 264 вироби собівартістю 1240 грн. за штуку. На початку циклу виготовлення, тривалість якого 41 день, витрачається 210 грн.

Задача № 5.

Визначити виробничу потужність дільниці на основі таких даних: встановлено 24 штампувальних автомати з продуктивністю 22 удари за хвилину. За один удар штампується одночасно 5 деталей. Підприємство працює при п'ятиденному робочому тижні у дві зміни. Номінальний фонд робочого часу становить 260 днів/рік. Витрати робочого часу на ремонт обладнання – 6%, а зміну штампів – 7% часу.

Задача № 6.

Визначити коефіцієнт оборотності оборотних засобів і тривалість одного обороту, якщо річна сума реалізованої продукції – 5952 тис. грн., а

середньоквартальний норматив оборотних засобів відповідно 720 тис. грн.; 730 тис. грн.; 740 та 740 тис. грн.

Задача № 7.

Визначити фактичний і плановий рівні витрат на 1 грн. Товарної продукції, а також процент його зміни, якщо план випуску продукції А – 1200 т/рік, а продукції Б – 500 т/рік при собівартості продукції А – 15 тис. грн./т, а продукції Б – 8 млн. грн./т. Фактично випуск продукції збільшено на 20%, а її собівартість знижено на 6%. Оптова ціна продукції А – 18 тис. грн./т, а продукції Б – 10,3 тис. грн./т.

Задача № 8.

Визначити виробничу потужність токарної дільниці механічного цеху і плановий обсяг випуску продукції, якщо:

- кількість токарних верстатів на дільниці – 27;
- кількість робочих днів у році – 255;
- режим роботи дільниці – 2 зміни;
- номінальна тривалість робочої зміни – 8,2 год.;
- плановий час перебування верстатів у ремонті – 7%;
- норма часу на виготовлення одного виробу – 12 хв.;
- планове використання виробничої потужності – 85%.

Задача № 9.

Виробнича потужність об'єднання на початок планового періоду становила 3700 млн. грн. Реконструкція, що завершиться 1 червня, збільшить виробничу потужність на 400 млн. грн. Планується вибуття зношених основних фондів з 01.10, що зменшить потужність на 150 млн. грн. Коефіцієнт використання виробничої потужності – 0,91.

Визначити середньорічну та вихідну потужність, а також можливий випуск продукції.

Задача № 10.

Визначити середньорічну вартість основних фондів підприємства, коефіцієнти оновлення і вибуття основних фондів, якщо відомо, що вартість основних фондів на початок року становила 35 млн. грн., у лютому буде введено основних фондів на 240 тис. грн., у червні введено на 350 тис. грн., у третьому кварталі введено на 400 тис. грн., в листопаді введено на 300 тис. грн., а з 1 грудня буде введено основних фондів на 150 тис. грн.

Задача № 11.

В першому кварталі року підприємство реалізувало 6000 виробів по ціні 90 грн. за виріб, що покрити витрати підприємства, але не дало прибутку. Загальні постійні витрати складають 90000 грн., питомі змінні – 75 грн. В другому кварталі було виготовлено і реалізовано 7000 виробів. В третьому кварталі планується збільшити прибуток на 15% в порівнянні з другим. Скільки

потрібно буде додатково виготовити і реалізувати продукції, щоб збільшити прибуток на заплановану величину.

Задача № 12.

Вартість устаткування цеху 130 тис. грн. З 1 березня введено в експлуатацію устаткування вартістю 2,5 тис. грн. Обсяг випуску продукції 300 т. Ціна за 1 т – 22 тис. грн. Виробнича потужність 500 т.

Визначити величину фондівіддачі устаткування та коефіцієнт інтенсивного використання устаткування.

Задача № 13.

Підприємство здійснює прискорену амортизацію активної частини основних фондів, зокрема, нових фрезерних верстатів з ЧПУ. Визначте, яким методом краще нараховувати цю амортизацію (методом подвійного зменшення залишку або кумулятивним методом), якщо початкова вартість верстата 36 тис. грн., а нормативний строк служби верстатів 5 років.

Задача № 14.

Собівартість виробу – 100 грн.

Прибуток виробу – 25 грн.

Ставка акцизного податку – 40%

Ставка ПДВ – 20 %

Торгівельна надбавка – 50 %

Визначити:

1. відпускну ціну виробу з акцизним податком без ПДВ,
2. суму акцизного податку,
3. вільну ціну з ПДВ,
4. вільну роздрібну ціну виробу.

Задача № 15.

Повна собівартість виробу А – 45 грн.

Прибуток виробу – 9 грн.

Ставка ПДВ – 20 %

Підприємство реалізувало виробів А – 60 шт.

Торгівельна надбавка – 50 %

Визначити:

1. вільну відпускну ціну,
2. виручку від реалізації виробів А за вільною відпускну ціною,
3. вільну роздрібну ціну.

Задача № 16.

За звітний рік на підприємстві повна собівартість товарної продукції склала 850 тис. грн., фактичний обсяг товарної продукції за оптовими цінами підприємства – 935 тис. грн.

У плані на рік передбачається зниження витрат на 1 грн. товарної продукції на 0,03 грн.

Визначити витрати на 1 грн. товарної продукції у звітному та плановому роках.

Задача № 17.

Підприємству за планом протягом місяця необхідно виробити 400 штук

виробів А. Оптова ціна підприємства за одиницю виробу – 18 грн.

Виробнича собівартість одиниці виробу – 15 грн. Поза виробничі витрати – 5 %.

Визначити:

1. повну собівартість одиниці виробу,
2. прибуток виробу,
3. прибуток на весь випуск продукції,
4. рівень рентабельності виробу.

Задача № 18.

Регульована роздрібна ціна на виріб – 13,6 грн., торгівельна знижка – 15 %, ставка акцизного податку – 75%.

Визначити:

1. суму торгівельної знижки,
2. регульовану ціну за мінусом торгівельної знижки,
3. суму ПДВ у регульованій ціні,
4. суму акцизного податку в регульованій роздрібній ціні.

Задача № 19.

Визначити організовану, фондомісткість на підставі таких даних:

- річний обсяг реалізації продукції – 20100 тис. грн.;
- вартість основних фондів на початок року – 60000 тис. грн.;
- 1 жовтня вводяться основні фонди на суму – 480 тис. грн.;
- 1 серпня вводяться основні фонди на суму – 520 тис. грн.;
- 1 травня вибувають основні фонди на суму – 340 тис. грн.

Задача № 20.

Виробнича собівартість виробу – 35 грн.;

Поза виробничі затрати – 4%;

Рентабельність виробу – 22%;

Ставка ПДВ – 20%;

Торгівельна надбавка – 40%;

Визначити вільну ціну та роздрібну ціну.

Зразок

**Державна служба статистики України
Національна академія статистики, обліку та аудиту**

Кафедра економіки підприємств

КОНТРОЛЬНА РОБОТА
з дисципліни **“Економіка і фінанси підприємства”**
на тему

«_____»

Виконав: студент групи (код)
(ПІБ)

Перевірив:
(ПІБ)

Київ - 2015

6. ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Поняття підприємства як організаційно виокремленої ланки та економічно самостійної первинної ланки виробничої сфери.
2. Місія і множинні цілі підприємства. Головні напрямки діяльності підприємства (маркетингова, інноваційна, виробнича, економічна та соціальна).
3. Правові основи функціонування підприємства. Статут, колективний договір та інші правові документи.
4. Класифікація підприємств за певними ознаками.
5. Виробнича структура підприємства, її види і чинники формування.
6. Загальна структура підприємств та організацій.
7. Добровільні та інституційні об'єднання підприємств (організацій).
8. Планування, організація, мотивація і контроль як основні функції управління підприємствами та організаціями (установами).
9. Поняття персоналу підприємства. Поділ персоналу за професіями, спеціальностями і кваліфікацією.
10. Матеріальні активи як сукупність виробничих фондів та іншого майна підприємства.
11. Оцінка основних фондів підприємства.
12. Видова класифікація та структура основних фондів, чинники і тенденції її динаміки на виробничих підприємствах.
13. Характеристика процесу відтворення основних фондів.
14. Спрацювання основних фондів. Види спрацювання та форми їх усунення.
15. Амортизація основних фондів.
16. Основні показники рівня ефективності використання основних фондів підприємства.
17. Методи амортизації засобів праці.
18. Просте та розширене відтворення основних фондів.
19. Напрями інтенсифікації відтворення та шляхи кращого використання основних фондів підприємства.
20. Елементний склад оборотних фондів, їх характеристика.
21. Нормування витрат і розрахунки необхідного обсягу оборотних фондів підприємства.
22. Ресурсний потенціал підприємства.
23. Сучасна політика ресурсозбереження та ефективність її здійснення.
24. Поняття і види нематеріальних ресурсів підприємства, їхній вплив на конкурентоспроможність його продукції на ринку.
25. Поняття та елементний склад нематеріальних активів.
26. Сутнісна характеристика оборотних засобів підприємства.
27. Основні показники рівня ефективності використання оборотних засобів.
28. Шляхи підвищення ефективності використання оборотних засобів.
29. Сутнісна характеристика та функціонально-елементний склад інвестицій підприємства.
30. Визначення необхідного обсягу і джерел фінансування виробничих інвестицій.

31. Обґрунтування конкретних джерел фінансування капітальних вкладень та обчислення необхідного їх обсягу відповідно до можливих варіантів економічної ситуації на ринку і підприємстві.
32. Формування і регулювання фінансових інвестицій на підприємстві.
33. Об'єктивна необхідність залучення іноземних інвестицій на підприємстві.
34. Оцінка ефективності виробничих і фінансових інвестицій.
35. Чинники ефективності підвищення капітальних вкладів.
36. Лізинг як форма оновлення технічної бази виробництва . Види лізингу.
37. Організаційно-правові основи здійснення лізингу.
38. Поняття, види і чинники формування виробничої потужності підприємства.
39. Загальні методичні принципи розрахунку виробничої потужності підприємства.
40. Показники та шляхи підвищення використання виробничих потужностей.
41. Державне економічне регулювання виробничо-господарської діяльності підприємств.
42. Прогнозування розвитку суб'єктів господарювання: мета та принципи.
43. Планування як домінуюча функція управління, принципи планування.
44. Система планів підприємства. Методи планування та розвитку підприємства.
45. Сутність та основні етапи стратегічного планування діяльності підприємства.
46. Бізнес-планування, його роль та призначення для передбачення перспектив розвитку виробництва.
47. Тактичне та оперативне планування на підприємстві.
48. Поняття та класифікація продукції (послуг).
49. Показники обсягу продукції: натуральні та вартісні.
50. Товарна, валова і чиста продукція. Обсяг реалізованої продукції (продажу).
51. Виробнича програма підприємства, її ресурсне забезпечення.
52. Матеріально-технічне забезпечення виробництва.
53. Обчислення потреби підприємства в матеріалах. Запаси матеріалів та їх регулювання.
54. Продуктивність праці як економічна категорія. Показники рівня продуктивності праці.
55. Резерви підвищення продуктивності праці на підприємствах різних галузей економіки України за сучасних умов Господарювання
56. Поняття системи мотивації праці.
57. Поняття оплати праці. Основна і додаткова заробітна плата.
58. Основні функції заробітної плати. Державна політика оплати праці.
59. Основи організації оплати праці на підприємствах.
60. Тарифно-посадова система оплати праці.
61. Основні системи оплати праці, форм заробітної плати.
62. Доплати і надбавки до заробітної плати.
63. Основні принципи формування системи преміювання персоналу.

64. Витрати підприємства та собівартість продукції (послуг).
65. Класифікація витрат підприємства.
66. Змінні та постійні витрати підприємства. Критичний обсяг виробництва продукції.
67. Зміст та методика обчислення кошторису виробництва.
68. Собівартість валової, товарної і реалізованої продукції. Витрати на одиницю обсягу товарної продукції.
69. Обчислення собівартості окремих виробів. Методика обчислення окремих статей калькуляції.
70. Методи прогнозування собівартості нових виробів: питомих витрат, баловий, агрегатний, кореляційний.
71. Стратегія і шляхи зниження поточних витрат на підприємствах України.
72. Поняття, роль, функції і види цін у ринковій економіці.
73. Загальна характеристика фінансової діяльності підприємств (організацій).
74. Фінансовий план підприємства.
75. Прибуток і дохід як основні показники фінансових результатів діяльності підприємства.
76. Джерела формування прибутку і доходу підприємства.
77. Валовий, чистий та реінвестований прибуток. Практика використання прибутку підприємства.
78. Рентабельність як відносний показник ефективності роботи підприємства. Методика обчислення рентабельності.
79. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства. Показники прибутковості, ліквідності, ділової активності та методи їх обчислення.
80. Ефективність виробництва: характеристика, показники вимірювання, чинники підвищення.
81. Економічна безпека суб'єктів господарювання.
82. Поняття економічної кризи підприємства. Програми виходу з економічної кризи.
83. Стратегія формування високого рівня економічної безпеки фірми. Необхідні заходи і ресурси для реалізації стратегії.
84. Сутнісна характеристика та організаційні форми реструктуризації підприємств (організацій).
85. Конверсія, диверсифікація та розукрупнення виробництва як дійові форми реструктуризації суб'єктів господарювання.
86. Санація (фінансове оздоровлення) господарюючих суб'єктів. Практика, масштаби та ефективність санації господарюючих суб'єктів в Україні.
87. Банкрутство підприємств. Закон України "Про банкрутство".
88. Організація і наслідки ліквідації збанкрутілих підприємств (організацій).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України (від 16.01.2003). –К.: Істина, 2003.
2. Податковий кодекс України : Закон України від 23.12.2010 р. / Верховна Рада України (02.12.2010 №2755 – VI).
3. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 р. № 514-IV / Верховна Рада України. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 30.06.1999 р. № 784-XIV - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Про господарські товариства : Закон України № 1576-XII від 19.09.1991 р. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Національні стандарти бухгалтерського обліку в Україні. - Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>.
7. Бланк И.А. Концептуальные основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. - К.: Ника- центр, Эльга, 2003.
8. Бланк И.А. Управление финансовыми ресурсами / И.А. Бланк. - М.: Омега-Л, 2010.
9. Бойчик І.М. Економіка підприємства : навч. посіб. / І.М. Бойчик. - К. : Атіка, 2007.
10. Економіка підприємства: навчальний посібник/ О.Т.Коваль, В.В. Пархоменко. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство».2008.
11. Економіка і фінанси підприємства: навчальний посібник/ О.Т.Коваль, Ю.Б. Колупаєа, В.В. Пархоменко. – К.: 2015.
12. Економіка підприємства : підручник / [І.О.Чаюн,*Г.М. Богославец, Л.Л.Стасюк та ін.; за заг. ред. проф. Н.М.Ушакової]. - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005.
13. Економіка підприємства: підручник./ [М.Г. Грещак та ін., за заг. ред. Г.О. Швиданенко]. - К.: Київ. нац. екон. ун-т, 2009.
14. Економічна діагностика: навчальний посібник для студентів ВНЗ. / [О.О. Гетьман, В.М. Шаповал]. - К.: Центр навч. літ-ри, 2007.
15. Іванілов О.С. Економіка підприємства : підручник / О.С. Іванілов. - К.: Центр навч. літ-ри, 2009.
16. Основы финансового менеджмента / Ван Хорн Д., Вахович Д. : пер. с англ. - 12-е изд. - М.: ООО «И.Д. Вильямс», 2008.
17. Финансовый менеджмент: пер. с англ. / Юджин Ф Бригхэм, Майкл С. Эрхардт. - СПб.; М.; Нижний Новгород; Воронеж : Питер, 2007.
18. Фінанси підприємств : підручник / кер. авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. - вид.б-те, переробл. та допов. - К.: Київ. нац. екон. ун-т, 2006.
19. Фінанси підприємства : підручник / Л.О. Лігоненко, Н.М. Гуляєва, Н.А. Гринюк та ін. - К. : Київ! нац. торг.-екон. ун-т, 2006.

